

Received / Geliş
04.05.2017

Article History
Accepted / Kabul
08.05.2017

Available Online / Yayınlanma
15.06.2017

A SOCIOLOGICAL STUDY ON THE LIVING CONDITIONS OF THE SYRIAN REFUGEES IN TURKEY: THE CASE OF ELAZIĞ PROVINCE

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLERİN YAŞAM KOŞULLARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA: ELAZIĞ ÖRNEĞİ¹

Reşat AÇIKGÖZ²
Ahmet A. KOYUNCU³
Ahmet GÖKÇEN⁴

Abstract

In this article, it has been examined the living conditions of the Syrian refugees in Elazığ province (Turkey). Especially, the article focus on characteristics of work/study, basic needs (such as food and clothing), housing, dwelling, education, health, relief, etc. about the Syrian refugees. The research was conducted in the form of survey on a sample group of 100 people. The findings obtained in the field have been analyzed by via SPSS 16 program. It has been seen that Syrian refugees living in Elazığ province have faced great difficulties in particular issues such as food, employment/work and rent payments, rather issues such as housing, health, education, and welfare according to the research findings.

Keywords: Refugee, Syria, Syrian refugees, Elazığ, living conditions.

Özet

Bu çalışmada, Elazığ şehri (Türkiye) örneğinde Suriyeli mültecilerin yaşam koşulları ele alınmıştır. Çalışmada özellikle Suriyeli mültecilerin iş/çalışma, gıda ve giyim gibi temel ihtiyaçlar, barınma, konut, eğitim, sağlık, yardım vb. durumları incelenmiştir. Araştırma, anket uygulaması şeklinde 100 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapılmıştır. Elde edilen bulgular SPSS 16 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Elazığ'da yaşayan Suriyeli mültecilerin özellikle gıda, iş bulma/çalışma ve kira ödeme gibi konularda büyük sıkıntı yaşadıkları; konut/barınma, yardım, sağlık ve eğitim gibi alanlarda ise çok fazla güçlük çekmedikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Suriye, Suriyeli mülteciler, Elazığ, yaşam koşulları.

¹ Bu çalışma, Gerçek ve Umut Arasında Suriyeli Mülteciler Sempozyumunda (13-15 Mayıs 2016, Adıyaman) sunulmuştur.

² Doç.Dr., Muş Alparslan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, acikgozresat@yandex.com

³ Yrd.Doç.Dr., Muş Alparslan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ahmetakoyuncu@hotmail.com

⁴ Yrd.Doç.Dr., Muş Alparslan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ahmetgokcen_47@hotmail.com

GİRİŞ

2011'de Suriye'de başlayan olaylarla birlikte milyonlarca Suriyeli yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı. Bunların bir kısmı ülke içinde yer değiştirirken önemli bir kısmı da ülke dışına göç ederek mülteci/sığınmacı* durumuna düştü. Suriyelilerin göç ettikleri ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir. Hâlihazırda Türkiye'de yaklaşık üç milyon Suriyeli mültecinin bulunduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin önemli bir kısmı Türkiye'nin Suriye sınırına yakın kentlerinde konteynır ve çadır kentlerde kalmaktadır. Diğer kısmı ise Türkiye'nin muhtelif şehirlerinde yaşamlarını sürdürmektedir.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'de göç ettikleri şehirlerden biri de Elazığ'dır. Elazığ'da resmi rakamlara göre, 600 civarında Suriyeli aile yaşamaktadır. Her bir ailenin ortalama 6 kişiden meydana geldiği dikkate alındığında, Elazığ şehir merkezinde yaklaşık 4 bin 5 bin arası Suriyeli mültecinin yaşadığını söylemek mümkündür. Bu mültecilerin kenar mahallelerden ziyade şehir merkezindeki mahallelerde (eski binalarda) yoğunlaştıkları görülmektedir. Büyük çoğunluğu (%96) kirada, geriye kalan kısmı ise hayırseverlerin tahsis ettiği evlerde ücretsiz oturmaktadır. Elazığ şehrinin Suriyeli mülteciler tarafından yüksek oranda tercih edilmesinin nedeni, Elazığ'daki önde gelen sivil toplum kuruluşu olan Mamuret'ül-Aziz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın mültecilerle yakından ilgilenmesi ve onların neredeyse bütün ihtiyaçlarını gidermeye çalışmasıdır.

Bu çalışmada, Mamuret'ül-Aziz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın veri tabanında kayıtlı bulunan Suriyeli mültecilerin yaşam koşulları ele alınmaktadır. Araştırma, veri tabanına kayıtlı 450 aileden orantılı tabakalı örneklem seçim tekniğiyle seçilen 100 aile üzerinde yapılmıştır. 100 ailenin hepsine 37 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Çalışmada, genel olarak Elazığ'daki Suriyeli mültecilerin yaşam koşulları ele alınmakta, daha özeldense iş ve çalışma durumları, konut ve barınma durumları, beslenme ve giyim durumları, eğitim-öğretim durumları, yerli halkla olan ilişkileri, yardım alma durumları gibi hususların tespit edilmesi hedeflenmektedir.

Çalışmada ilkin Ortadoğu'da meydana gelen ve Arap Baharı olarak nitelendirilen gelişmelere ve bunların Suriye ile olan ilişkilerine değinilmekte; ikinci olarak, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki durumlarından bahsedilmekte; son olarak da Elazığ şehir merkezinde yapılan alan araştırmasının bulguları analiz edilmektedir.

Arap Baharı ve Suriye

Tunus'ta başlayıp, bütün Ortadoğu'yu saran ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan sürecin nerede ve nasıl başladığı ile ilgili çeşitli tartışmalar ve iddialar olmasına rağmen (Çakı, 2011: 125), genel olarak sürecin başlangıcı Aralık 2010'da Tunus'ta işportacılık yapan bir gencin kendini yakması olarak kabul edilir (Aktaş, 2012: 1). Halk kesimlerinin kendi ülkelerinin baskıcı yönetimlerine karşı barışçıl bir şekilde başlattıkları gösteriler, Tunus, Mısır ve Yemen devlet başkanlarının iktidardan uzaklaşmaları ile sonuçlanmıştır. Tunus'ta başlayan olaylar, kısa sürede neredeyse bütün Ortadoğu ülkelerine yayılmıştır. Barışçıl bir şekilde devam eden gösteriler, iki ülkede (Libya ve Suriye'de) liderleri Kaddafi ve Esed'in iktidarı devretmeyi kabul etmemesi üzerine iç savaşa dönüşmüştür.

Arap Baharı ile ilgili gelişmeler kısa zamanda Suriye'yi de etkilemiş ve ülkede küçük çaplı barışçıl protestoların yapılmasını tetiklemiştir. Deraa kentinde iki kadının telefon

* Genellikle mülteci ile sığınmacı arasında bir fark olduğu belirtilir. Mülteci hukuki statüsü olan yabancılar için kullanılan bir terim; sığınmacı ise mültecilik statüsü incelenen ve bu nedenle kendisine geçici koruma sağlanan kişileri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Sığınmacı bir tür "de facto (fiili) mülteci" olduğu için bu çalışmada sadece mülteci terimi kullanılmaktadır.

görüşmelerinde “Tunus’ta Zeynelabidin, Mısır’da Mübarek gitti, darısı bizim başımıza” şeklinde ifadeler kullanmaları, istihbaratın kendilerini dinlemesiyle açığa çıkmış ve kadınlar gözetim altına alınıp işkence ve aşağılanmalara maruz kalmıştır. Daha sonra bir okulda birkaç çocuk Arap Baharının bazı sloganlarını duvara yazdılar ve bu çocuklar da ağır işkencelerden geçirildiler. Çocuklarını kurtarmak isteyen ailelerin de resmi makamlardan hakaret ve aşağılanmalara maruz kalmaları sonucu Deraalılar sokaklara dökülmüş ve çocuklarının serbest bırakılması için gösteriler yapmaya başlamışlardır (Kışlakçı, 2012: 212-213). Bu gösterilere silahla müdahale eden rejim güçleri, olayları durdurmadığı gibi, sert müdahale sonrasında sürecin silahlı bir direnişe evrilmesine de neden olmuştur (Akgün, 2011: 5). Bütün bu olaylar, Suriye’nin, Ortadoğu’daki bölgesel çatışma ve rekabetin can alıcı merkezi olmasıyla sonuçlanmıştır (Heydemann, 2013: 1).

Suriye’deki bu olaylar, Türkiye tarafından diğer ülkelerde olduğu gibi “kısa sürede sonuçlanacak” şeklinde algılanmıştır (Koyuncu, 2014: 18). Ancak Suriye devlet başkanı Esed’in iktidardan düşmesi diğerlerinde olduğu gibi kolay değildi. Bunun temel iki nedeni vardır. Birinci neden Suriye’nin etnik ve dini yapısında gizlidir. Esed iktidarı, Binali, Kaddafi ve Mübarek gibi sadece aile yapısına dayalı bir iktidar değildir. Esed ailesi, Suriye’de yaklaşık %10’luk bir kesimi oluşturan Nusayri azınlıktan gelmektedir. Ayrıca Dürziler, İsmaililer gibi mezhebi azınlıklar ve Hıristiyanlar, Yahudiler gibi dini azınlıkların Sünni Müslümanlarla olan problemlili ilişkilerinden kaynaklı Esed iktidarını desteklemeleri de Suriye’deki rejimi güçlü kılan unsurlar olmuştur. Buna ek olarak, Baas ideolojisine inanmış Sünni kesim ile mevcut iktidardan rant elde eden Sünnileri de eklersek, Esed’e ciddi bir iç destek sağlandığı görülecektir. İkinci önemli neden ise dış destektir. Rusya, İran, Çin gibi ülkelerin Esed rejimini desteklemeleri, rejimin yıkılmasını engellemiştir (Koyuncu, 2013: 171-172; Koyuncu, 2016: 187).

Türkiye çatışmaların başlangıcından itibaren sürece müdahil olmaya çalışmış, öncelikle Esed ile diplomatik görüşmeler yapmış ve barışçıl gösterilere izin verilmesini, reform taleplerinin karşılanmasını istemiş, ancak bu istekleri karşılık bulmamıştır. Türkiye, bu süreçte şiddeti giderek artan çatışmaların mağdurları olan Suriye halkına kapılarını açmış ve gelen mültecileri misafir etmiştir. “Açık kapı politikası” (Ihlamur-Öner, 2014: 43) olarak nitelenen bu yaklaşım çerçevesinde Türkiye, gelen Suriyelileri ülke içerisinde çeşitli yerleşim birimlerinde kurduğu kamplarda barındırmaya çalışmış, gelen mülteci sayısının artmasıyla beraber kamp alanı dışında barınan Suriyelilere de çeşitli imkânlar sunmaya çalışmıştır.

Komşu Ükelere Sığınan Suriyeli Mülteciler

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR, 2016: 8), hazırladığı Suriye Krizi ile ilgili rapora göre, en çok mülteci barındıran ülkeler Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır’dır. 30 Kasım 2015 itibarıyla Türkiye’de kayıtlı 2.181.293 Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Kayıtlı olmayanlarla birlikte üç milyon civarında Suriyeli mültecinin Türkiye’de yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu rakamın gün geçtikçe değiştiğini de belirtmek gerekir. Türkiye’den sonra en çok Suriyeli mülteciyi barındıran Lübnan’da kayıtlı Suriyeli sayısı 1.075.637’dir. Kayıtlı olmayanlarla birlikte Lübnan’da 1.500.000 civarında Suriyelinin yaşadığı tahmin edilmektedir. En çok Suriyeli mülteci barındıran üçüncü ülke ise Ürdün’dür. Ürdün’de 633.644’ü kayıtlı olmak üzere 1.400.000 civarında Suriyeli mülteci olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamın, Ürdün’ün nüfusu ile kıyaslandığında oldukça yüksek bir oran olduğu görülür. Dördüncü sırada komşu ülke Irak gelmektedir. Irak’ta 244.765 kayıtlı olmak üzere 250.000 Suriyeli mülteci olduğu sanılmaktadır. Beşinci sırada ise Mısır vardır.

Mısır'da kayıtlı 127.681, toplamda ise tahminen 260.000 Suriyeli mülteci vardır. Bu sayı sürekli artmaktadır.*

Tablo 1: Ülkelere Göre Suriyeli Mülteci Sayısı.

Ülke	Kayıtlı Suriyeli Mülteci (30//11/2015)	Toplam Tahmini Suriyeli Sayısı	Aralık 2016'ya kadar öngörülen kayıtlı Suriyeli Mülteci
Mısır	127.681	260.000	107.000
Irak	244.765	250.000	250.000
Ürdün	633.644	1.400.000	630.000
Lübnan	1.075.637	1.500.000	950.000
Türkiye	2.181.293	2.750.000	2.750.000
Toplam	4.289.792	6.160.000	3.957.000

Kaynak: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

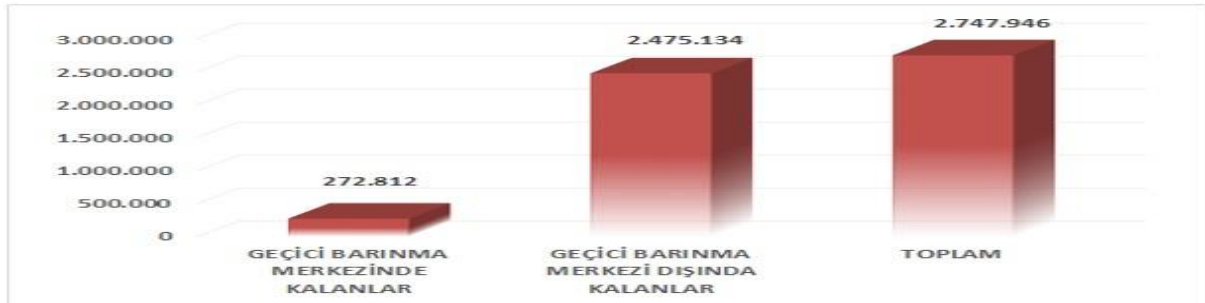
Uluslararası Af Örgütü'nün 3 Şubat 2016 tarihli verileri de UNHCR'in verilerini desteklemektedir (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/>). Bu verilere göre 4,5 milyon Suriyeli mülteci, bu beş ülkede barınmaktadır. Avrupa ülkelerinde ise Almanya (90.000) ve İsveç (62.000) önemli sayıda mülteci barındırmaktadır. Diğer Avrupa ülkelerinde kayda değer mülteci bulunmamaktadır (UKAM, 2015).

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler

Türkiye, çatışmaların başladığı 2011 Mart'ından bu yana Suriyelilere dönük olarak "açık kapı politikası" uygulamıştır. Açık kapı politikasının bir gereği olarak mültecileri geri göndermeyip onların yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için kamplar inşa etme yoluna gitmiştir. Ancak Türkiye, gelen mülteci sayısının fazla olması sebebiyle gelenlerin tamamını kamplarda iskân etme imkânını bulamamıştır. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Geçici Barınma Merkezleri olarak adlandırılan kamp alanlarında ve kamp alanları dışında toplam Suriyeli mülteci sayısı Mart 2016 itibarıyla 2.747.946'dır (Göç İdaresi, 14.03.2016). Bu rakamın 272.812'si kurulan kamp alanlarında barındırılmakta, geri kalan 2.475.134 mülteci ise kamp dışında şehirlerde yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır (bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Türkiye'deki Mevcut Suriyeli Sayısı.

Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

** 16.03.2016 tarihi itibarıyla UNHCR'nin sayfasında kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 4.812.204'tür. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.

Türkiye'de 10 ilde, toplam 26 Geçici Barınma Merkezi kurulmuştur. Bu barınma merkezlerinden 6 tanesi Hatay'da, 5 tanesi Gaziantep'te, 5 tanesi Şanlıurfa'da, 3 tanesi Mardin'de, 2 tanesi Kilis'tedir. Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya'da ise 1'er tane barınma merkezi bulunmaktadır (AFAD, 14.03.2016). Barınma Merkezleri içerisinde en fazla mülteci barındıran il 111.326 mülteci ile Şanlıurfa'dır. Şanlıurfa'yı 41.107 mülteci ile Gaziantep ve 33.607 mülteci ile Kilis illeri takip etmektedir. En az mültecinin barındığı merkez 7.848 mülteci ile Malatya'dır (Göç İdaresi, 14.03.2016).

Tablo 3: Geçici Barınma Merkezleri ve Barınan Suriyeli Sayısı.

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı

BARINMA MERKEZLERİ 11/03/2016 TARİHİ İTİBARIYLA (10 İLDE 26 BARINMA MERKEZİ)			
SURIYE	ŞANLIURFA	111.326	
	GAZİANTEP	41.107	
	KİLİS	33.607	
	KAHRAMANMARAŞ	18.383	
	MARDİN	12.002	
	HATAY	18.326	
	ADANA	10.587	
	ADİYAMAN	10.085	
	OSMANİYE	9.541	
	MALATYA	7.848	
	TOPLAM	272.812	
	GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA KALAN SURIYELİ SAYISI		2.475.134
	ÜLKEMİZDE BULUNAN TOPLAM SURIYELİ SAYISI		2.747.946

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Sağlanan Hizmetler ve Bu Hizmetlerin Durumu

Türkiye coğrafi konum itibari ile ve bölgede diğer komşu ülkelere nazaran daha istikrarlı olması hasebiyle yabancı hareketliliğinin boyutu tarih boyunca etkili olmuştur (Palabıyık ve Koç, 2011: 326). Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilere yönelik Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlamış olduğu barınma hizmeti dışında beslenme ve gıda temini, giyim, sağlık, eğitim ve istihdam alanında da hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetler hem kamp içerisinde hem de kamp dışı alanlarda verilmektedir. Kamp içlerinde mülteciler için okul, cami, ticaret, polis ve sağlık merkezi, basın brifing birimi, çocuk oyun alanları, televizyon izleme üniteleri, market, bıçki-dikiş kursları, su deposu, arıtma merkezi, trafo ve jeneratör gibi donatılar yer almaktadır (Koyuncu, 2014: 33).

Kamp içi hizmetlerle kıyaslandığında kamp dışı hizmetlerin oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. KAMER'in (2013) yaptığı araştırmaya göre, kamp dışında beslenme ve gıda ihtiyaçlarını çalışarak karşılayanların oranı %38'dir. %42'lik bir kesim, yani mültecilerin yarıya yakını, gıda teminini çevrenin veya komşuların yardımı ile sağlamaktadır. Kamu yardımları sayesinde gıda temin edenlerin oranı sadece %3,7'lik bir oranla sınırlı kalmaktadır. Sağlık hizmetleri noktasında mültecilerin %15,9'u hiçbir sağlık hizmetine ulaşamadığını ifade etmektedir. "Hastaneye gidiyoruz ama ilaç temin

edemiyoruz” diyenlerin oranı ise %39,3 gibi yüksek bir orandır. %5,1’lik bir kesim ise doktora gittiklerini ama dil sorunu yaşadıklarını ifade etmektedir. Yani sağlık hizmetleri alanında mülteciler önemli oranda sorun yaşamaktadırlar.

Mültecilerin eğitim alanında yaşadığı sorunlar, bir başka önemli alanı teşkil etmektedir. Suriye sorunun kısa sürede çözüleceği düşüncesiyle önceleri kamp içerisinde ve Türkçe yerine Arapça eğitim çerçevesinde bir program takip edilmiş, ancak savaşın şiddetinin artması sebebiyle geri dönüş ümidinin kesilmesiyle eğitim konusu ancak 2014 yılı sonlarına doğru sistematik bir çerçeve içerisinde ele alınmaya başlanmıştır (Emin, 2016: 12). Bu çerçevede birtakım yasal düzenlemeler yapılmış ve Suriyeli çocukların eğitiminin kesintiye uğramaması için bazı uygulamalar pratiğe geçirilmiştir. BM verilerine göre 5-17 yaş arası 999.700 çocuk mülteciler arasında yer almaktadır. Ağustos 2015 tarihi itibarıyla Türkiye’de 663.000’in üzerinde kayıtlı okul çağında Suriyeli mülteci çocuk vardır ve bunların 433.000’i okula gitmemektedir. Yani sadece 220.000 öğrenci okullarda eğitim görmektedir (UNHCR, 2016: 34). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ise Türkiye’de Şubat ayı sonu itibarıyla 1 milyon 400 Suriyeli çocuğun bulunduğunu ve bunların 310 binin çeşitli okullarda kayıtlı olduğunu belirtmektedir (<http://www.dunyabulteni.net/haber/357747/310-bin-suriyeli-cocuk-turk-okullarinda-kayitli>).

Mültecilere yönelik Türkiye’de sağlanan eğitim hizmetleri kamp içi eğitim, kamp dışı eğitim ve Suriyelilerin açtığı okullarda görülen eğitim olmak üzere üç ana kol üzerinden yürütülmektedir. Kamp dışı eğitim Geçici Eğitim Merkezlerinde ve devlet okullarında sağlanmaktadır. Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), okul çağındaki Suriyeli çocuklara ve gençlere yönelik hem AFAD tarafından 25 ilde oluşturulan kamplarda hem de kamp dışında faaliyet gösteren ve Suriye müfredatına bağlı kalarak ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde Arapça eğitim veren merkezlerdir (MEB, 2014). Kampların tamamında çocuklar için eğitim merkezleri mevcutken, kamp dışı alanlarda yaşayanlar için bu imkân, Suriyeli mülteci nüfusunun yoğun olduğu 19 ilde bulunmaktadır (Emin, 2016: 17). Bu da göstermektedir ki kamp alanı dışında yaşayan çocukların eğitimi ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Bir diğer önemli sorun istihdam sorunudur. Ülkelerinden kaçarak göç etmek zorunda kalan Suriyeli mülteciler, çalışma izinleri olmadığı için genellikle kaçak olarak ve oldukça düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalıyorlar. Suriyelilerin çalışma koşulları ile ilgili düzenleme ilk defa 4 Nisan 2013’te “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” adıyla yapılmıştır. Ancak buna rağmen Ocak 2016 itibarıyla çalışma izni verilen Suriyeli sayısı sadece 7.351 kişidir (<http://www.hurriyet.com.tr/suriyelilere-calisma-izni-geliyor-40039143>). 11.01.2016 tarihinde çıkartılan “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” sorunun çözümüne yönelik atılan olumlu bir adımdır. Ancak toplam mülteci sayısı göz önüne alındığında sorunun çözülmesi kolay görünmemektedir.

Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu bölümde alanda yürütülen araştırmada elde edilen bulgular ele alınmaktadır. Bulgular, sosyo-demografik özellikler, göçle ilgili durumlar, iş ve çalışmayla ilgili veriler ve muhtelif konularla ilgili durumlar şeklinde kategorilere ayrılarak analiz edilmektedir.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcıların cinsiyet oranlarına bakıldığında %72’sinin erkek, %28’inin ise kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımında ise genç ve orta yaş grubunun ağırlıkta olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların %70’inin 44 yaş ve altı kategorisinde yer alması bunu doğrulamaktadır. Yaş gruplarına (onar yaş dilimlerine)

göre ise oranlar şu şekildedir: 15-24 yaş arası %9, 25-34 yaş arası %35, 35-44 yaş arası %26, 45-54 yaş arası %16 ve 55 yaş ve üstü %14.

Medeni durumu gösteren tabloda katılımcıların büyük çoğunluğunun evli olduğu (%85) görülmektedir. Bu durum, göç eden kişilerin yalnız değil aile ve akrabalarıyla birlikte göç ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Aile ve hane profili de bu durumu desteklemektedir. Katılımcılardan bekâr olanların oranı %8, boşanmış, eşi ölmüş ve ayrı yaşayanların oranı aynı (%2), çok eşli olanların oranı ise %1'dir. Medeni durumu gösteren oranlar göz önüne alındığında göçlerin bireysel değil, hane bazında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, görüşülen kişilerde boşanma, ayrı yaşama ve eş kaybı gibi durumların az olması, katılımcıların aile yapısında fazla bir değişimin yaşanmadığını göstermektedir.

Öğrenim durumu ile ilgili verilere bakıldığında ise ilk başta bir çeşitliliğin ve dengeli bir dağılımın olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların %15'i okuryazar değil, %21'i okuryazar ama herhangi bir okul bitirmemiş, %20'si ilköğretim mezunu, %25'i ortaokul ve lise mezunu, %13'ü üniversite mezunu, %4'ü ise yüksekokul mezunudur. Sağlık eğitimi mezunu ile öğretmen okulu mezunu olanların oranı ise aynıdır (%1). Öğrenim durumuyla ilgili bu oranlar, katılımcıların çoğunlukla alt ve orta tabakadan geldiklerini göstermektedir. Meslek durumuyla ilgili oranlar da bu durumu teyit etmektedir.

Katılımcıların göç etmeden önceki (Suriye'deki) mesleklerine bakıldığında, çok çeşitli meslekten kişilerin göç ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların meslek durumlarını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Katılımcıların Meslek Durumları.

Meslek	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Mesleği yok	31	31,0	32,0
Vasıfsız işçi	17	17,0	17,5
Öğretmen	10	10,0	10,3
Mühendis	2	2,0	2,1
Esnaf	13	13,0	13,4
Çiftçi	2	2,0	2,1
Sanayi esnafı	2	2,0	2,1
Memur	4	4,0	4,1
Elektrikçi	7	7,0	7,2
Tüccar	4	4,0	4,1
Diğer	5	5,0	5,2
Toplam	97	97,0	100,0
Kayıp Değer	3	3,0	
Toplam	100	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere en yüksek oran (%32) "mesleği yok" şikkında bulunmaktadır. Bunun muhtemel bir nedeni, katılımcıların %28'inin kadın olmasıdır; zira görüşülen kişilerin ailelerinin neredeyse tamamında (bir aile hariç) kadınların çalışmadığı tespit edilmiştir. Kadınların çalışmaması onların meslek sahibi olmadıkları

anlamına gelmez; fakat göç eden ailelerin alt ve orta sınıftan geldikleri hesaba katıldığında, kadınların çalışmıyor olmaları anlaşılır bir durumdur. Meslek durumunda ikinci sıradaki oran (%17,5) "vasıfsız işçi"lere aittir. Bu durum, göç eden Suriyeli mültecilerin sınıfsal yapısını teyit eden bir göstergedir. Dikkate değer bir oran da esnaf ve öğretmenlere aittir (sırasıyla %13,4 ve %10,3). Bu değerler de Suriyeli mültecilerin önemli bir kısmının orta sınıftan geldiğini göstermektedir. Meslekle ilgili diğer oranlar tabloda görülmektedir; onlara ayrıca değinmeye gerek yoktur. Ancak, "diğer" şıkkı içerisinde bir gazeteci ve okul müdürünün yer aldığını önemle belirtmemiz gerekir.

Elazığ'daki Suriyelilerin büyük çoğunluğunun kenar mahallelerdeki gecekondulardan ziyade kent merkezindeki mahallelerde- daha önce yoksulların oturmuş olduğu eski binalarda- ikamet ettiği görülmektedir. "Nerede ikamet ediyorsunuz?" sorusuna katılımcıların %73'ü apartman dairesinde, %14'ü müstakil evde, %9'u apartman bodrum katında, %4'ü ise gecekonduda oturduğunu belirtmiştir. Ziyaret edilen apartman dairelerinin, birtakım sorunları (yalıtımın olmaması, rutubetli olmaları, kapı ve pencerelerin eski olması gibi) olmakla birlikte, fiziki açıdan oturulmaya müsait oldukları gözlenmiştir.

Katılımcıların oturdukları evin mülkiyet durumuna bakıldığında neredeyse tamamının (%99) kirada oturduğu görülmektedir. Sadece bir aile hayırseverlerin tahsis etmiş olduğu evde kira ödemedi oturmaktadır. Bu oranlar, Elazığ'daki Suriyeli mültecilerin genel durumuyla paralellik arz etmektedir. Zira Mamuret'ül-Aziz Vakfı veri tabanında kayıtlı yaklaşık 400 ailenin %96'sı kirada, %4'ü ise ücretsiz evlerde ikamet etmektedir.

İkamet edilen evlerde oturan kişi sayısına bakıldığında ise kalabalık denilebilecek bir aile nüfusunun birlikte yaşadığı görülmektedir. Evlerde 1-5 kişi arası yaşayanların oranı %47, 6-10 kişi arası yaşayanların oranı %46, 11-15 kişi arası yaşayanların oranı %6 ve 16 kişi ve üstünde yaşayanların oranı %1'dir. Oranlardan anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük çoğunluğu (%93), 10 kişi ve altı bir sayıda evlerde ikamet etmektedir. 5 kişiden az kişilerin yaşadığı evler ile 6-10 kişi arası kişilerin yaşadıkları evlerde tek aile, diğer evlerde ise muhtemelen birden fazla aile ikamet etmektedir. Kaç ailenin bir arada yaşadığı ile ilgili bulgular da bunu doğrulamaktadır.

İkamet edilen konutta (hanede) kaç ailenin bir arada yaşadığını gösteren bulgulara bakıldığında, katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin (%67) kendi hanelerinde tek aile olarak oturduğu görülmektedir. Katılımcıların %26'sı iki aile, %5'i üç aile, %2'si ise dört aile olarak bir arada yaşamaktadır.

Gelirle ilgili verilere bakıldığında, tahmin edilen bir sonuçla karşılaşıldığı görülmektedir. Zira göç eden Suriyeli mültecilerin iş ve çalışma konusunda büyük zorluklar yaşadıkları bilinen bir durumdur. Katılımcıların hane bazında ortalama aylık gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Ortalama Aylık Geliri.

Hanenin ortalama aylık geliri ne kadar?	Sayı	Yüzde	Yığılan Yüzde
Geliri yok	53	53,0	53,0
0 - 499 TL arası	24	24,0	77,0
500 - 999 TL arası	20	20,0	97,0
1000 - 1499 TL arası	3	3,0	100,0
Toplam	100	100,0	

Görüşülen kişilerin yarısından fazlası (%53), herhangi bir geliri olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %24'ü 0-499 TL arası, %20'si 500-999 TL arası, %3'ü ise 1000-1499 TL arası bir gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Son iki oran, muhtemelen düzenli bir işte çalışanlara aittir. Katılımcıların %77'sinin 500 TL ve altı bir gelire sahip olması, onların iş ve çalışma konusunda zorluklarla karşılaştıklarının bir işareti olarak okunabilir. Katılımcıların tamamına yakınının kirada oturduğu hesaba katıldığında ve elektrik, su ve telefon faturaları gibi giderleri dikkate alındığında, onların ne ölçüde zorluklarla yüz yüze kaldıkları ve yardım faaliyetleri olmadan hayatlarını idame ettirmelerinin ne denli güç olduğu daha anlaşılır olmaktadır.

Katılımcıların Göçle İlgili Durumları

Göç durumuyla ilgili olarak katılımcılara kaç yıldır Suriye'den ayrıldıkları, ne kadar zamandır Elazığ'da yaşadıkları, Suriye'den göç etme nedenlerinin neler olduğu, Suriye'deki iç çatışmalarda kaybettikleri yakınlarının olup olmadığı, niçin Elazığ'ı tercih ettikleri, Türkiye'de (Elazığ'da) kendilerini yabancı hissedip hissetmedikleri gibi sorular sorulmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%72) bir yıldan daha az bir zamandır Suriye'den ayrıldığını belirtirken önemli bir kısmı da (%23) göçün üzerinden 1-2 yıl geçtiğini ifade etmiştir. Bu iki oran birlikte hesaba katıldığında, Suriye'deki iç savaş beşinci yılını doldurmasına rağmen, katılımcıların neredeyse tamamının (%95) son bir iki yıl içinde göç ettiği görülmektedir. Bu durum, katılımcıların çatışmaların ilk üç yılında çatışmalardan fazla etkilenmedikleri veya etkilenseler bile ülke dışına göç etmektense ülke içinde yer değiştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Suriye'den ayrılma zamanıyla ilgili diğer oranlar şöyledir: 3 yıl ile 4 yıldır göç edenlerin oranı aynı (%29), 5 yıldır göç edenlerin oranı ise %1'dir.

Benzer oranlar Elazığ'a göç etme zamanıyla ilgili verilerde de gözlenmektedir. Katılımcıların %99'u son 1-2 yıl zaman zarfında Elazığ'a göç ettiğini belirtmiştir (bir yıldan az olduğunu belirtenlerin oranı %83, 1-2 yıl arası olduğunu belirtenlerin oranı ise %16'dır). Katılımcıların %1'i de Elazığ'a göç etmelerinin üzerinde 3 yıl geçtiğini ifade etmiştir.

Neden Elazığ şehrini tercih ettikleri sorusuna verilen cevaplar ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Elazığ Şehrini Tercih Etme Nedenleri.

Elazığ'ın tercih edilme nedeni?	Elazığ halkının yardımseverliği		Akraba, eş-dost tavsiyesi		Vakıfların ve diğer kuruluşların yardımları		Kendi isteği, bir sebep yok		Mezhebi etken		Şehrin Muhafazakârlığı	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	70	70,0	64	64,0	60	60,0	91	91,0	95	95,0	98	98,0
Evet	30	30,0	36	36,0	40	40,0	9	9,0	5	5,0	2	2,0
Toplam	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0

Çoktan seçmeli olarak sorulan bu soruda, tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların Elazığ şehrini tercih etmelerinde birçok etkenin birlikte rol oynadığı anlaşılmaktadır. Elazığ şehrinin, Türkiye'nin güney sınırından uzak Doğu Anadolu Bölgesinin ortasında yer almasına rağmen, Suriyeli mülteciler tarafından tercih edilmesi önemli bir olgu olarak görülmelidir. Mültecilerin bu tercihinde vakıfların ve diğer kuruluşların yardımları (%40), akraba ve eş-dost tavsiyesi (%36) ve Elazığ halkının yardımseverliği (%30) gibi etkenlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Burada özellikle Mamuret'ül-Aziz Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yapmış olduğu yardımların etkili olduğunu belirtmek gerekir. Zira birçok katılımcı bunu sözlü olarak dile getirmiştir. Vakfın geniş

bir yelpazede yardım faaliyetlerini yürütmesi de bunda etkili olmaktadır. Zira Vakıf sadece gıda ve giyecek değil, barınma, yakacak, kira yardımı, et, fatura ödemeleri gibi birçok alanda Suriyeli mültecilere destek sunmaktadır.

Katılımcıların Suriye'den göç etme nedenleri az çok bilinmesine rağmen, yine de katılımcılara niçin göç ettikleri sorusu yöneltildi. Verilen cevaplar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Suriye'den Göç Etme Nedenleri.

Suriye'den göç etme nedeni	Sayı	Yüzde	Yığılan Yüzde
Çatışmalar ve iç savaş	87	87,0	87,0
Güvenlik endişesi	11	11,0	98,0
İsteğe bağlı	2	2,0	100,0
Toplam	100	100,0	

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%87) Suriye'deki iç savaş ve çatışmalardan dolayı göç ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %11'i güvenlik endişesinden dolayı, %2'si ise kendi isteğiyle göç ettiğini ifade etmiştir. Güvenlik endişesi de iç savaş ve çatışmalarla ilgili bir durum olduğu için katılımcıların %98'inin bundan dolayı göç ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Göç eden Suriyeli mültecilerin Suriye'deki çatışmalarda yakın akrabalarını kaybedip kaybetmedikleri ile ilgili bulgulara bakıldığında ise katılımcıların önemli bir kısmının aile ve akrabalarından bazılarını çatışmalarda kayb ettikleri görülmüştür. Katılımcıların %31'i birinci derecede akrabalarını (eş, çocuk, anne-baba, kardeş), %22'si ikinci derecede akrabalarını (amca, hala, dede-nine, kuzen, yeğen, dayı, teyze vb.) %13'ü ise yakın çevredeki tanıdıklarını (uzak akraba, eş-dost vb.) kaybettiğini belirtmiştir. Toplamda katılımcıların %66'sının aile, akraba ve yakınlarından en az birisini çatışmalarda kaybettiği anlaşılmaktadır (birden fazla kayıpları olan aileler de var, örneğin bir katılımcı 6 çocuğunu birden kaybettiğini dile getirmiştir).

Göç eden kişilerin göç ettikleri yerlerde ayrımcılığa uğrayıp uğramadıkları veya kendilerini yabancı biri olarak görüp görmedikleri ile ilgili hususlar göç ve mülteci literatüründe önemli görüldüğü için katılımcılara bununla ilgili sorular da yöneltildi. Türkiye ile Suriye arasında tarihsel ve kültürel açılardan yakın bağlar bulunduğu için Türkiye'ye göç eden Suriyeli mültecilerin ayrımcılık ve yabancılık hissetme konularında fazla sıkıntı çekmedikleri düşünülebilir. Ancak, göçler isteğe bağlı olmadığı (zorunlu olduğu) için bu konuda farklı bir durumun olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 8: Katılımcıların Kendilerini Yabancı Hissedip Hissetmedikleri Durumu.

Kendinizi bir yabancı olarak hissediyor musunuz?	Sayı	Yüzde	Yığılan Yüzde
Her zaman	5	5,0	5,0
Bazen, ara sıra	48	48,0	53,0
Nadiren	21	21,0	74,0
Hiçbir zaman	26	26,0	100,0
Toplam	100	100,0	

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların üçte ikisinden fazlası (%74), şu veya bu şekilde bulunduğu ortamda yabancılık hissettiğini belirtmiştir (her zaman yabancılık hissettiğini belirtenlerin oranı %5, ara sıra yabancılık hissettiğini belirtenlerin oranı

%48, nadiren ya da çok az yabancılık hissettiğini belirtenlerin oranı ise %21'dir). Katılımcıların %28'i ise hiçbir zaman yabancılık hissetmediğini ifade etmiştir, ki bu da azımsanacak bir oran değildir.

Kendini yabancı hissetme durumuyla kıyaslandığında, ayrımcılığa uğradığını düşünenlerin oranının daha az olduğu görülmektedir. "Yabancı biri olarak ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?" sorusuna Katılımcıların %42'si 'hayır' cevabını verirken %11'i 'evet', %47'si ise 'kısmen' cevabını vermiştir. Burada şunu önemle belirtmek gerekir ki, bu soruda katılımcıların nesnel olarak ayrımcılığa uğrayıp uğramadıkları değil, kendilerinin bu konudaki düşüncelerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Başka bir deyişle, verilen cevaplar gerçek bir durumu değil, sadece katılımcıların düşüncesini yansıtmaktadır.

Mültecilerin sıkıntı çektikleri bir başka durum da dil ve iletişim kurmayla ilgilidir. Elazığ şehrine göç eden Suriyeli mültecilerin tamamı Arap'tır. Mültecilerin Türkçe, Elazığlı yerlilerinse Arapça bilmemeleri veya çok az bilmeleri, iletişim kurma konusunda zorlukların yaşandığını göstermektedir. Zira kendileriyle görüşülen kişilerin sadece %13'ü iletişim kurmakta zorluk çekmediğini belirtmiştir. Geriye kalan kısmı ise ya tamamen (%40), ya da kısmen (%47) zorluk çektiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların İş/Çalışma ve Yardım Alma Durumları

Meslek ve ortalama aylık geliri gösteren tablolardan da anlaşılacağı üzere, kendileriyle görüşülen Suriyeli mültecilerin önemli bir kısmı iş/çalışma konusunda büyük sıkıntı çekmektedir. Sıkıntıların başında iş bulamama, ücret düşüklüğü, ücretlerin ödenmemesi, vasıflı işlerin azlığı vb. gelmektedir.

Hanede çalışan kişi sayısı ile ilgili bulgulara bakıldığında hanelerin yarısından fazlasında (%54) ne erkek ne de kadın herhangi bir çalışanın olmadığı görülmüştür. Görüşülen kişilerin %31'i hanelerinde bir kişi, %10'u iki kişi, %5'i ise üç ve daha fazla kişinin çalıştığını beyan etmiştir. Kadın ve kız çocuklarının çalışmayla ilgili durumlarını gösteren tabloda katılımcıların %99'u hanelerinde kadın ve kız çocuklarının çalışmadığını belirtmiştir. Erkeklerin çalışma durumuyla ilgili bulgularda ise farklı bir durum söz konusudur. Hanedeki erkeklerin çalışma durumunu gösteren tablo aşağıdadır.

Tablo 9: Hanedeki Erkeklerin Çalışma Durumu.

Çalışan erkeklerin yaptıkları işler	Sayı	Yüzde
Çalışan yok	50	50,0
İnşaat işleri	17	17,0
Elektrik/elektronik işler	6	6,0
Bağ-bahçe işleri	2	2,0
Dükkân işletme	2	2,0
Vasıfsız işçi	12	12,0
Berber	3	3,0
Eczacı	2	2,0
Sanayi işçisi	5	5,0
Tesisatçı	1	1,0
Toplam	100	100,0

Kendileriyle görüşülen kişilerin %50'si hanelerinde yaşayan erkeklerin çalışmadığını beyan etmiştir. Tabloda dikkat çeken oranlar şunlardır: Katılımcıların %17'si hanelerindeki erkeklerin inşaat işlerinde, %6'sı elektrik-elektronik işlerinde, %5'i

sanayi işçisi olarak çalıştığını belirtmiştir. %12'si ise hanelerindeki erkekleri vasıfsız işçi olarak nitelendirmiştir. Muhtemelen bunlar da, düzensiz ve nadir de olsa, inşaat ve bağ-bahçe gibi işlerde çalışıyorlardır. Bununla birlikte, az sayıda da olsa, bazı Suriyeli mültecilerin esnaflık işlerinde (dükkân işletme, berber, eczacı) çalıştıkları görülmektedir.

İş azlığı ve çalışmanın yokluğu, doğal olarak mültecileri yardım faaliyetleri yürüten kuruluşlara yönlendirmiştir. Katılımcıların yardım aldıkları kuruluşlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Yardım Alınan Kuruluşlar.

Kimlerden yardım alıyorsunuz?	Sayı	Yüzde
Mamuratül Aziz Vakfı	77	77,0
Sosyal Yardımlaşma Vakfı	1	1,0
Belediye	1	1,0
Hayırseverler	7	7,0
Komşular	6	6,0
Diğer	8	8,0
Toplam	100	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%77) devletten ve resmi kurumlardan değil de bir sivil toplum kuruluşu olan Mamuret'ül-Aziz Vakfından yardım almaları oldukça dikkat çekici bir durumdur. Katılımcıların %7'si hayırseverlerden, %6'sı komşularından yardım aldıklarını beyan etmiş; %8'i ise diğer şikkını işaretlemiştir.

Suriyeli mültecilere, başta Mamuret'ül-Aziz Vakfı olmak üzere, çeşitli kuruluş ve hayırsever kişilerden yardımlar yapılmakta, fakat bu yardımlar her ay olacak şekilde düzenli ve süreklilik arz etmemektedir. Katılımcılar da bu durumu ifade etmişlerdir. Katılımcıların sadece %13'ü herhangi bir kurumdan her ay düzenli yardım aldığını beyan etmiş; %87'si ise herhangi bir yerden her ay düzenli yardım almadığını belirtmiştir.

Hanedeki temel ihtiyaçların nasıl karşılandığını gösteren tabloda da (tablo 11) bu durumu doğrulayan oranlar bulunmaktadır.

Tablo 11: Temel İhtiyaçların Nasıl Karşılandığı.

Temel ihtiyaçlarınızı (gıda, giyim vs.) nasıl karşılıyorsunuz?	Sayı	Yüzde
Çalışarak	22	22,0
Hayır kurumlarından yardım alarak	44	44,0
Devlet kurumlarından yardım alarak	1	1,0
Komşu ve hayırseverlerden yardım alarak	29	29,0
Eşim gönderiyor	2	2,0
Yardım almıyor	2	2,0
Toplam	100	100,0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların önemli bir kısmı (%44) gıda ve giyim gibi temel ihtiyaç maddelerini hayır kurumlarından yardım alarak karşıladığını ifade etmiştir. Temel ihtiyaç maddelerini komşu ve hayırseverlerden yardım alarak sağladıklarını belirtenlerin oranı ise %29'dur. Bu iki oran birlikte alındığında (toplam %73), katılımcıların çok önemli bir kısmının yardımlarla hayatlarını idame etmeye çalıştıkları

sonucuna varılabilir. Katılımcıların dikkate değer bir kısmı da (%22) temel ihtiyaçlarını kendileri çalışarak karşıladığını beyan etmiştir.

Muhtelif Konularla İlgili Bulgular

Burada katılımcıların sağlık durumları, çocuklarının eğitim durumları, hanelerinde bakıma muhtaç birilerinin olup olmadığı, en çok neye ihtiyaç duydukları, çatışmaların bitmesi halinde Suriye'ye dönüp dönmeme istekleriyle ilgili bulgulara yer verilmektedir.

Türkiye'deki Suriyeli mültecilere devlet hastanelerinde ücretsiz sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Kendileriyle görüşülen kişiler de bu durumu teyit etmişlerdir. Katılımcıların %91'nin sağlık güvencesi olmamasına rağmen, %97'si sağlık ve hastalıkla ilgili herhangi bir sorunlarının bulunmadığını ifade etmiştir. Bu durum, Elazığ'daki Suriyeli mültecilerin sağlıkla ilgili ciddi sorunlarının olmadığını göstermektedir.

Çocukların eğitimi konusunda ise bazı sıkıntıların var olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablo, okul çağındaki çocukların okula gitme durumlarını göstermektedir.

Tablo 12: Okul Çağındaki Çocukların Okula Gitme Durumu.

Okul çağında olup okula gitmeyen çocuk var mı?	Sayı	Yüzde
Hayır	46	46,0
Evet, 1 çocuk	21	21,0
Evet, 2 çocuk	14	14,0
Evet, 3 çocuk	11	11,0
Evet, 4 çocuk ve üzeri	8	8,0
Toplam	100	100,0

Tabloda görüldüğü gibi katılımcıların %46'sı okul çağında olup da okula gitmeyen çocuklarının bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %21'i bir çocuğunun, %14'ü iki çocuğunun, %11'i üç çocuğunun, %8'i ise dört veya dörtten fazla çocuğunun okula gitmediğini beyan etmiştir. Toplamda katılımcıların yarısından fazlasında (%54), okul çağındaki çocuklarının bir kısmının okula gidemediği anlaşılmaktadır.

Okula devam eden çocuklarda da dil, uyum, yabancılık çekme gibi bazı sorunların yaşandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı (%57), okula devam eden çocuklarının herhangi bir sorunla karşılaşmadığını ifade ederken, %33'ü çocuklarının dil sorunu yaşadığını, %5'i ise çocuklarının uyum sorunuyla karşılaştıklarını beyan etmiştir. Elazığ şehir merkezinde sadece Suriyeli öğrencilerin gittiği, eğitimin de Suriyeli öğretmenler tarafından verildiği bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Suriyeli mültecilerin çocuklarının eğitimi konusunda fazla sıkıntı yaşamamalarının bir nedeni de belki bu okulun varlığıdır.

Katılımcılara ayrıca, hanelerinde 0-5 yaş arası çocukların ve bakıma muhtaç kişilerin bulunup bulunmadığıyla ilgili sorular da yöneltildi. 0-5 yaş arası çocuklarla ilgili verilen cevaplarda katılımcıların %40'ı hanelerinde 0-5 yaş arası çocuğunun bulunmadığını belirtirken %32'si 0-5 yaş arasında bir çocuk, %19'u iki çocuk, %9'u ise üç ve üzeri çocuğunun bulunduğunu ifade etmiştir. Toplamda katılımcıların %60'ında bir veya birden fazla 0-5 yaş arası çocuğun bulunduğu görülmektedir. Bu durumun ailelerin ekonomik durumunu daha da zorlaştırdığı söylenebilir.

"Evinizde çocuk hariç bakıma muhtaç birileri var mı?" sorusuna ise katılımcıların büyük çoğunluğu (%81,4) 'hayır' cevabını vermiştir. Katılımcıların %8,2'si bakıma muhtaç kişi olarak babasını, %4,1'i annesini, %3,1'i ise dedesini göstermiştir. Ailelerin

çoğunda bakıma muhtaç birilerinin olmayışı, ailelerin geçimi için olumlu bir durum olarak kabul edilebilir.

Katılımcılara günlük hayatlarında en çok ihtiyaç duydukları şeylerin neler olduğu ve en çok hangi konuda zorluk çektikleri soruldu. İhtiyaçlarla ilgili tablo aşağıdadır.

Tablo 13: En Fazla İhtiyaç Duyulan Şeyler.

En çok ihtiyaç duyduğunuz şey nedir?	Gıda		Giyecek		Ev eşyası		Barınma		İş		Kira ödeme		Fatura ödeme	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	31	31,0	71	71,0	74	74,0	78	78,0	54	54,0	93	93,0	96	96,0
Evet	69	69,0	29	29,0	26	26,0	22	22,0	46	46,0	7	7,0	4	4,0
Toplam	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0	100	100,0

Beklenildiği üzere katılımcıların en çok ihtiyaç duydukları şeylerin başında gıda (%69) ve iş (%46) gelmektedir. Bu ikisi birbiriyle bağlantılı olduğu için (zira çalışan kişiler kendi gıda ihtiyaçlarını kendileri karşılarlar), birindeki ihtiyaç diğerine de yansımaktadır. Katılımcılar ayrıca giyecek (%29), Ev eşyası (%26) ve barınma (%22) konusundaki- çok fazla olmasa da- ihtiyaçlarını da dile getirmişlerdir.

Katılımcılar en çok gıdaya ihtiyaç duyduklarını belirtmelerine rağmen en fazla kira ödemede (%72) ve iş bulmada (%24) zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu çelişkinin muhtemel bir açıklaması, katılımcıların gıda ihtiyaçlarını yardımlarla bir şekilde karşılamalarının mümkün olması, ama kira ödemelerini (zira her ay sabit bir gelirin varlığını gerektirir) ve iş bulmalarını her zaman yardımlarla karşılamalarının mümkün olmamasıdır.

Katılımcılara Suriye'deki durumları (çatışmalardan önce) ve çatışmaların bitmesi halinde Suriye'ye geri dönüp dönmeyecekleriyle ilgili sorular da yöneltildi. Suriye'deki durumlarıyla ilgili verilere bakıldığında, katılımcıların çoğunun orta sınıfa mensup olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %16'sı çatışmalardan önce Suriye'deki maddi durumlarının çok iyi, %35'i iyi, %42'si orta, %4'ü kötü, %3'ü ise çok kötü olduğunu beyan etmiştir. Genel toplama bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun (%93) durumlarının orta ve üstü bir seviyede olduğu görülmektedir.

Bu oranlar, katılımcıların geri dönme isteklerine de yansımış durumda; zira katılımcıların önemli bir kısmı memleketlerine geri dönmek istemektedir. Geri dönme isteğiyle ilgili oranlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 14: Katılımcıların Geri Dönme İsteği.

Savaşın bitmesi halinde geri dönmeyi düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	65	65,0
Hayır	10	10,0
Belki	13	13,0
Bilmiyorum	8	8,0
Duruma bağlı	4	4,0
Toplam	100	100,0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların sadece %10'u savaşın ya da çatışmaların bitmesi halinde geri dönmeyi düşünmemektedir. Geriye kalan kısmın %65'i dönmeyi düşündüğünü, %13'ü dönmemesinin ihtimal dâhilinde olduğunu ama kesin olmadığını, %8'i dönüp dönmeyeceğini bilmediğini, %4'ü ise dönmemesinin o zamanki koşullara bağlı olduğunu belirtmiştir. Dönmek istemeyenlerin çoğu, bunun nedeni olarak oradaki iş ve evlerini kaybetmiş olmalarını göstermiştir.

Sonuç

Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarının ele alındığı bu uygulamalı çalışmada, gıdadan iş bulmaya, çocukların eğitiminden dil-iletişim problemlerine kadar mültecilerin birçok alanda ciddi sorunlarla yüz yüze kaldıkları tespit edilmiştir. Çoğunlukla şehir merkezlerindeki bakımsız binalarda kalabalık nüfus şeklinde ikamet eden Suriyeli mülteciler, yardımlardan ziyade çalışarak kendi hayatlarını idame etmek istemektedirler. Ancak, iş bulmanın zorluğu ve kendi mesleklerini burada icra etmenin güçlüğü, onların bu istekleri önünde bir engel olarak durmaktadır. Ayrıca, iş bulmanın zorluğu yanında, bulunan işlerde düşük ücretle çalıştırma, ücretlerin geç ödenmesi veya ödenmemesi gibi durumlar da mültecileri oldukça zorlamaktadır.

Nihayetinde Suriyeli mülteciler kendilerinin başlatmış olmadığı bir savaşın sonucu olarak mülteci veya sığınmacı konumuna düşmüşlerdir. Buldukları konumdan kurtulmaları da (kurtulmak istemeleri halinde) büyük ölçüde kendi ellerinde değildir. Mültecilerin mülteci olarak buldukları yerlerde insanca bir yaşam sürmek istemeleri de sadece kendilerine bağlı değildir. Mültecilerin buldukları yerlerdeki yöre halkının onlara karşı tutumları da onların geleceği için oldukça önemli bir etkidir. Elazığ şehri (halkı ve kurumlarıyla) Suriyeli mültecileri sahiplenmekle olumlu bir davranış sergileyerek üzerine düşen görevi yerine getirmiştir denilebilir. Mültecilerin iş vb. konularda sıkıntı yaşamaları ise Elazığ halkı ve yardım kuruluşlarıyla değil, Elazığ şehrinin ekonomik yapısıyla ilgili bir durumdur. Bununla birlikte, halkın mültecilere karşı daha müsamahakâr davranması ve fedakârlıkta bulunması, onların yaşam koşullarının iyileştirilmesinde olumlu katkıları olabilir.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2016), *Afet Raporu: Suriye*, <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747> Erişim Tarihi: 21.03.2016.
- AKGÜN, Birol (2011), "Suriye'de Baas Rejimi Ne Zaman Çöker?" *Stratejik Düşünce*, Y. 2, S. 25, 5-9.
- AKTAŞ, Murat (2012), "Sunuş", *Arap Baharı: Ortadoğu'da Demokrasi Arayışı ve Türkiye Modeli*, (Ed. M. Aktaş), Ankara: Nobel Yayınları.
- ÇAKI, Fahri (2011) "Arap Baharı: İslam Üzerine Söylemsel Dönüşümün Habercisi mi?" *Akademik İncelemeler Dergisi*. Cilt 6, Sayı 2, 123-137.

- EMİN, Müberra Nur (2016), *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları*, Ankara: SETA Vakfı Yayınları, No: 153.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016), *Geçici Koruma*, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi: 18.03.2016.
- HEYDEMANN, Steven (2013), *Syria's Uprising: Secterianism, Regionalisation and State Order in Levant*, Frida and Hivos, Report: 119, San Francisco. http://frida.org/download/WP_119_Syria_Uprising.pdf Erişim Tarihi: 22.03.2016.
- IHLAMUR-ÖNER, Suna Gülfer (2014), Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası, *Orta Doğu Analiz*, C. 6, S. 61, Mart, 42-45.
- KAMER (2013), *Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi*, http://www.kamer.org.tr/icerik_detay.php?id=178 Erişim Tarihi: 17.03.2016.
- KOYUNCU, Ahmet (2014), *Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler*, Konya: Çizgi Yayınları.
- KOYUNCU, Ahmet Ayhan (2013), *Kuruluşundan Arap Baharı'na Suriye: Milliyetçilik ve Ulus İnşası*, Ankara: Altınpost Yayınları.
- KOYUNCU, Ahmet Ayhan (2016), "Suriye'de Azınlıklar ve Azınlıklar Arası İlişkiler", *Bağımsızlıktan Arap Baharı'na Suriye: İç ve Dış Politika*, (Ed. M. A. Okur ve N. Salık), Ankara: Nobel Yayınları, 187-212.
- MEB (2014), *Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html Erişim Tarihi: 21.03.2016.
- PALABIYIK, Adem, KOÇ, Yunus (2011), "Life under Forced Migration and Poverty: Refugees in the World and Turkey", International Conference On Eurasian Economies, (Ed. S. Sarı and the others), Kyrgyzstan, 325-334.
- UKAM (2015), *Sayılarla Suriyeli Mülteciler*, İstanbul: UKAM Yayınları: No: 13, <http://www.ukam.org/pdf/ukam-infografik-suriyeli-multeciler.pdf> Erişim Tarihi: 17.03.2016.
- Uluslararası Af Örgütü (2016), "Syria's Refugee Crisis in Numbers", <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/> Erişim Tarihi: 17.03.2016.
- UNHCR (2016), *3RP, Regional, Refugees&Resilience Plan 2016-2017, Regional Strategic Overview*, <http://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2015/12/3RP-Regional-Overview-2016-2017.pdf> Erişim Tarihi: 16.03.2016.
- İnternet Kaynakları**
- <http://www.dunyabulteni.net/haber/357747/310-bin-suriyeli-cocuk-turk-okullarinda-kayitli> Erişim Tarihi: 22.03.2016.
- <http://www.hurriyet.com.tr/suriyelilere-calisma-izni-geliyor-40039143> Erişim Tarihi: 22.03.2016.